

Az álmok nem hazudnak...?

MOHÁS LÍVIA: ÁLMODJ, KROKODIL!

Igazat mondanak álmaink? Miként szólnak hozzánk? Mi módon érthetjük meg rejtjeles képeiket? Jól értjük-e? Megszólítanak minket és mi, viszontszólhatunk álmainkhoz? Kapcsolatba léphetünk velük, azaz önmagunk mély, sötét erőivel?

Mindönk sorsa az, hogy minden vigyázatunk, óvásunk, ráolvasásunk el-
leñére időnként utolérnek bennünket testet-lelket megrendítő katasztrófák.
Váratlan csapások, amelyek orvul leterítenek. Amikor hirtelen illuzórikussá
foszlik addigi életünk, közel kerül hozzánk a megsemmisülés. Nem csak köze-
livé lesz, hanem még csábítóvá is. Mintha az egyetlen enyhülési lehetőség
lenne. Tragédiák és közhelyek ősi tárgya: minden megrendülések közt talán
éppen a szerelmi csalódásokat követi legtöbbször öngyilkosság, gyilkosság,
vagy éppen mind a kettő.

Létünk óhatatlan részei a zuhanások. Lehúz, maraszt a mélység. Maga
„A Visszafordíthatatlan” az, amivel szembesülünk. A megbékélés pislákoló
reményének egyetlen lehetősége látszik: elpusztulás, elpusztítás. Van útja a
felemelkedésnek? Mint Münchhausen báró a mocsárból önmagát hajánál
fogva — mi önmagunkat kihúzzhatjuk a szakadékból?

Mohás Lívia azt vallja: igen. Hőse ilyen végletesen válságos helyzetben
az álmokhoz fordul. Az „érzelmek letagadott... sebei”, a becsavarodás veszé-
lyei ellenében megkísérli követni azt, ami önmagában, belül, tudata alatt
megy végbe. A módszer: „elalvás előtt szépen kértem magam, emlékezzem az
álmaimra. Reggel, első szösszenetkor, megint szépen kértem magam, és egy-
szer csak, úgy négy-öt nap múltán kezdtek felfelé cihelődni a képek”. Az *Ál-
modj, krokodil!*-ban kép képet követ. Életmozzanatok, epizódok és álomjele-
netek váltakoznak. Közéjük szövődik az óvatos, egyszemélyes-egyetemes álom-
fejtések füzére. — Milyen álmokról van szó? Furcsa, bizarr, a ráció számára
képtelen jelenségekről — mint ahogy lényegükben álmaink legtöbbje efféle.
Felbukkan itt nöstény kentaur, kamaszforma krokodil éppúgy, mint diák-
korból ismerős apácatanárnő. A visszatérő krokodilálom vezérfonalnak is te-
kinthető. Hordozója, képviselője tudatalatti élményeink tartományainak. Meg-
jelenítője az énkettőzésnek; a benne, az íróban (s főhősében) — illetve ben-
nünk, az emberekben lakozó, az ésszerű mögött létező ősi, „Organikus” áram-
latoknak; az őszállati múltat őrző Hüllő-agynak.

Így az álomfolyamok többarcúak. Kötődnek a konkrét főszereplő: Célia
életfordulataihoz, életválsága megéléséhez. De kapcsolódnak jelképeként lo-
gika előtti lényünk segítőképességéhez, ennek létét, megidézhetőségét fedik
fel. Ugyanakkor a mitológiai érintkezések révén egyetemes emberi öröksé-
geink utalásaival dúsulnak fel. A hősnő kentaurálma mását meglepődve találja
meg jóval később Lukianosznál; vagy az őszülő pszichológus kolléga, akivel
véletlenszerűen találkozik hegyvidéki menedékhelyén, természetszerűen kapja
az Aszklepiosz nevet, a Gyógyító szerepet — várakozások, remények kife-
jezéseként.

Ez utóbbi jelezheti: sajátos kapocs képződik az álmok és élmények sík-
jai között. Elsősorban persze nem álomnaplót olvasunk, hanem történetSOROZA-

tót. Álmodások és élmények együttesével, közös mozaikjukban egyetlen — lényében még így is rejtett — folyamat részesei lehetünk. Azé a fordulaté, amikor az életből csaknem kilépés átváltozik az életbe visszatéréssé. Amikor a lemerülés, a megfulladás esélyéig lebukás újra felszínre evickélésbe vált át. Amikor a belső, szigorúan egyszemélyes, önmagára utalt feldúltság feszültsége és a külvilág éppen arra tévedő figurái, eseményei között újra kapcsolat, közlekedés jön létre. Amikor a megtorpant vitalitás arra tör, hogy újra viszszeranyerje mozgékonyágát, mozgását — önmagát.

Mindebből, mindezért a látszathoz összetettebb szerkezeti kérdések — részben bizonyos megoldások gyűjtőhelye lesz a könyv. Miközben igen jól követhetően fonódnak össze a kötet fent jelzett mozaikjai (ehhez a szellemes rajzok is segítenek); aközben mégiscsak fennáll, léteznek az egyes részletek, vonulatok különműködése — stílusbeli, esztétikai értelemben. Az okot a vállalt feladat súlyában, közelségében látom. Eszerint a tét, a központ: egy létválság feltárása, a fölétkerekedés útjának megjárása. Alvilági utazás ez, lelki útmapló. A kézenfekvő eszközöket voltaképpen a drámai, tragédiai, balladai megközelítésmód kínálná. De Mohás Livia éppen ezt veti el leghatározottabban. Amit ő keres, az éppen a drámaiság megtörése; bármilyen patosz, komorság ellenében a könnyedség, ironia, néhol akár frivolitás, sokszínű humor a fegyvere. S mindenekfölött — az ókoriass kellékekhez ugyancsak illő — játékoság. A feszültség megtagadása nélkül annak állandó oldása.

Ehhez igen kedvező lehetőségnek látszik az, hogy rendelkezésére áll eddigi gazdag munkássága nyomán nem csak a szépirodai gyakorlata, hanem az ifjússági, lélektani ismeretterjesztő kötetek joggal megbecsült szerzője megoldásmódjainak változatos sora is. Kedvezőnek látszik, de itt, helyenként zavaróan, stílustörésként hat. A közbevetések, a narrátor — önmagában szép és érdekes kísérszövegei — mintegy kommentárokként lehúzzák, gyengítik a fikció szintjét. Hozzájárulnak ahhoz, ami talán az egész *Álmodj, krokodil!* Achilles-sarka: író, narrátor és hősnő (Célia) között a távolságváltozástól, csúsztatótól időnként a kompozíciós rétegek is megrándulnak. Persze, mondhatnánk, s mondhatjuk is: olyan ez tulajdonképpen, mint amilyen a Céliában egymásra csúszó lelki-geológiai rétegek mozgása, elmozdulása. S ilyenformán jogos. Egyszerűnek mutatkozó, rafinált írói eszköz. — De nem mindig az. A könyv kitűnő lapjain viszont magával ragad a merész, elemmentáris erejű játék dionüszoszi kedve; a humor, életszeretet, ironia-önironia dévaj bősége. Ilyen a „Sízó”, a „Büdös Költő”, avagy a „Hermész-halottszállító” figurák sodró lendületű epizódja és társaik.

Végül is, a Krokodil-regényt úgy könyvelhetjük el, mint *Az oroszlános kert*-trilógia (avagy az *Imre és Irénnel* együtt: tetralógia) kitűnő írójának újabb, bátor kísérletét. Nem a kezdő próbálkozásáról van szó, hanem azzal a fajta alkotóéval, aki nem riad vissza attól, hogy járatlan utakra merészkedjen a már jól kipróbáltak helyett. Akinek az írás kaland, az élet útkereséseinek is része. Mindenekelőtt pedig mesterség; akár a tévedés jogával is élve — új területek meghódítása, s ehhez új eszközök kipróbálása, megteremtése. (*Magvető Könyvkiadó, 1990.*)

SZÉLES KLÁRA